

UNIFICAREA ȘI ARMONIZAREA NORMELOR JURIDICE ÎN DOMENIUL ACTIVITĂȚII VAMALE ÎN PROCESUL INTEGRĂRII EUROPENE

Zinaida LUPAȘCU,
doctor în drept, conferențiar universitar (USEM)

Actualmente, standardele europene stabilite accentuează aplicabilitatea unor noi forme de activitate vamală, control vamal, liberalizarea graduală a comerțului cu mărfuri, bunuri și servicii, reducerea taxelor vamale, a barierelor tehnice și netarifare, abolirea restricțiilor cantitative, precum și armonizarea legislației RM și a statelor aflate în procesul integrării europene la Acquisul UE.

Specificul activității vamale și al proceselor de transformare, prin care trece sistemul vamal al Republicii Moldova și al altor state, angajamentele acestora, asumate în procesul de integrare europeană, procesul unificării legislației vamale servesc ca un mediu favorabil pentru eliminarea impedimentelor pentru armonizarea ei la standardele europene.

În acest sens, conchidem că aplicarea standardelor internaționale direcționează instituția activității vamale spre apărarea valorilor constituționale ale omului la trecerea peste frontiera vamală, precum și a securității naționale a statului.

Cuvinte-cheie: activitate vamală; frontiera vamală; proceduri vamale; unificare; armonizare.

* * *

Currently, the relevant standards established emphasizes the applicability of new forms of activity customs, border control, gradual liberalization of trade in goods and services, free movement of labor, reduction of customs duties, technical barriers and non-tariff abolition of quantitative restrictions and harmonization of legislation RM and states in the European integration process in the EU acquis.

Specifics of customs activity and transformation processes through which the customs system of Moldova, and other countries, their commitments assumed in the European integration process, the process of unifying customs legislation serve as an environment for the elimination of impediments to bringing it to European standards.

In this regard, relevant conclude that the application of international standards institution directs customs work towards protecting constitutional values, namely human rights and freedoms crossing the state border, as well as its national security problems.

Keywords: the customs domain activity; customs border; the customs procedures; the unification; harmonization.

Omenirea a pășit în secolul XXI cu o serie de probleme nerezolvate în trecut, una de o urgență special de acută fiind realizarea dreptului, exprimată prin implementarea modelelor juridice de dezvoltare și de protecție, atât a relațiilor interne ale unei singure societăți, cât și a relațiilor internaționale la nivel mondial.

În contextul lumii contradictorii și interdependente, crește în mod inevitabil rolul legii – naționale și internaționale – ca mijloc de a eficientiza relațiile nu numai într-un singur stat, ci și în comunitatea internațională. Complexitatea provocărilor cu care se confruntă comunitatea internațională în ansamblu, pentru a aborda provocările globale, dictează necesitatea de a îmbunătăți eficiența dreptului internațional și intern. De aceea, realizarea dreptului este principalul indicator și o condiție prealabilă pentru creșterea eficienței atât a dreptului intern, cât și a celui internațional.

Odată cu depistarea factorilor care influențează procesul de realizare a dreptului, atât în sistemul național, cât și în cel internațional, pare oportun să se facă referire la perceperea științifică a problemei dreptului în lumina interacțiunii legislației naționale și internaționale. Aceasta este o problema-cheie a jurisprudenței, care poate servi drept bază metodo-

logică mai eficientă pentru soluționarea problemelor științifice apărute la etapa actuală [1].

Abordarea studiului problemei din această perspectivă necesită o specificare a cunoștințelor acumulate, ca natură specială și fundamentală, care impune, în mod inevitabil, accesul la un nivel înalt al evoluțiilor științifice în jurisprudență. Astfel, luându-se în considerare ideea, devenită axiomă, că starea cunoștințelor speciale depinde de statutul cunoștințelor fundamentale, ne permite să spunem că fără o revitalizare revoluționară a cercetării fundamentale în jurisprudență ar fi imposibil de a oferi o soluție în problemele științifice speciale.

Teoria generală a statului și dreptului fiind una dintre cele mai fundamentale dintre științele sociale, împreună cu celelalte științe fundamentale, are destinația de a pătrunde în esența proceselor sociale date pentru a determina perspectivele de dezvoltare a relațiilor naționale și internaționale, pentru a dezvălui conexiuni esențiale între ele, pentru a identifica forțele motrice ale acestei evoluții. Acest lucru va îmbunătăți semnificația metodologică a evoluțiilor teoretice pentru științele juridice speciale, inclusiv a dreptului vamal.

Un grup de doctrinari ruși susțin că dreptul vamal este parte componentă a sistemului național, și are

tangență și cu normele dreptului vamal internațional [2], iar doctrinarii europeni și autohtoni consideră că are tangență și cu dreptul vamal comunitar [3].

Sistemul vamal al Republicii Moldova necesită o analiză complexă a practicii internaționale pentru a scoate în evidență legitățile comune de dezvoltare și activitate, precum și specificul organizării activității vamale în statele aflate în procesul integrării europene, exprimat prin cercetarea bazei normativ-juridice naționale și europene.

Pentru atingerea acestui scop, trebuie de menținut un dialog permanent cu UE, care urmează să evalueze procesul de armonizare. În acest sens, Republica Moldova urmează să retragă prevederile din legislația sa națională sau să abroge practicile naționale, care sunt incompatibile cu legislația UE sau cu legislația sa națională armonizată la legislația Uniunii în domeniile legate de comerț, reglementate în Titlul V al Acordului de Asociere. UE, la rândul său, va evalua nu doar armonizarea legislației naționale cu cea europeană de către Republica Moldova, dar și gradul de implementare și aplicarea adecvată și efectivă a acestei legislații [4].

Pornind de la specificul activității vamale și al proceselor de transformare, prin care trece sistemul vamal al Republicii Moldova, și al altor state, de la angajamentele acestora, asumate în procesul de integrare europeană, putem deduce că procesul unificării legislației vamale servește ca un mediu favorabil de eliminare a impedimentelor pentru armonizarea ei la standardele europene.

Actualmente, standardele stabilite de UE accentuează aplicabilitatea unor noi forme de activitate vamală. Printre acestea se numără: controlul vamal, liberalizarea graduală a comerțului cu mărfuri, bunuri și servicii, reducerea taxelor vamale, a barierelor tehnice și netarifare, abolirea restricțiilor cantitative și armonizarea legislației RM și a statelor aflate în procesul integrării europene la Acquisul UE.

Odată cu crearea Uniunii Europene a avut loc o acumulare activă a unor noi calități de calificare și proprietăți. Uniunea Europeană are acum propriul său teritoriu, care s-a format prin alipirea mecanică a teritoriilor vamale ale statelor membre sau a regiunilor individuale, unde sunt aplicate reglementările Uniunii vamale, inclusiv Codul vamal al UE.

Cel mai important instrument pentru punerea în aplicare a procesului de integrare a fost tariful vamal, pus în aplicare conform art.18-29 din Tratatul CEE [5], creând instituții și mecanisme decizionale, care permiteau exprimarea atât a intereselor naționale, cât și a unei viziuni comunitare. Acest instrument vamal este extrem de important nu numai pentru colectarea taxelor vamale, ci și pentru o serie de domenii de acțiune comunitară, cum ar fi colectarea de date statistice referitoare la comerțul exterior sau aplicarea comercială a politicilor agricole și fiscale [6].

Astfel, în orice stat conținutul de bază și esența activității vamale o reprezintă procedurile vamale, condiție prealabilă pentru circulația și trecerea mărfurilor și a vehiculelor peste frontiera vamală.

Procedurile vamale pot fi definite ca o totalitate de acțiuni, efectuate de către autoritățile vamale și persoanele care transportă mărfuri și vehicule prin frontierele vamale ale statelor, și determinarea statutului juridic al acestora, în funcție de scopul trecerii peste frontiera vamală. Iar prin achitarea taxelor vamale sunt atinse principalele obiective ale activității vamale – asigurarea aplicării tarifului și reglementarea netarifară a activității de comerț exterior.

Diferențele în ceea ce privește reglementarea legală a procedurilor vamale în sistemele juridice naționale ale statelor împiedică în mod semnificativ circulația transfrontalieră a mărfurilor și a mijloacelor de transport în comerțul internațional. În plus, complexitatea procedurilor vamale, cheltuielile la trecerea frontierei a participanților activității economice externe constituie bariere netarifare majore pentru comerțul internațional.

Toate acestea necesită convergența sistemelor juridice ale statelor în domeniul reglementării juridice a procedurilor vamale, în scopul simplificării și accelerării acestora. Soluția acestei sarcini este încredințată de către comunitatea internațională Organizației Mondiale a Vămirilor (OMV).

Una din problemele-cheie ale cooperării internaționale în domeniul vamal este unificarea și armonizarea sistemelor juridice naționale în domeniul activității vamale a procedurilor vamale, în scopul simplificării și accelerării trecerii persoanelor care transportă mărfuri și vehicule prin frontierele vamale ale statelor.

Soluționarea acestei probleme poate fi realizată, prin utilizarea diferitelor mijloace juridice internaționale, și anume – elaborarea convențiilor vamale internaționale, care ar viza stabilirea unei reglementări juridice comune și uniforme a procedurilor vamale (activități vamale) în statele membre și a celor aflate în procesul integrării europene.

Cele mai importante tratate internaționale, care vizează unificarea și armonizarea sistemelor juridice în domeniul procedurilor vamale, sunt:

– Convenția internațională privind simplificarea și armonizarea regimurilor vamale din 18 mai 1973, în versiunea protocolului din 1999 [7].

– Convenția privind carnetul ATA pentru importul temporar de bunuri din 6 decembrie 1961, semnată la Bruxelles, și Convenția privind admiterea temporară din 26 iunie 1990, semnată la Istanbul (admitere temporară – regimul vamal care permite utilizarea pe teritoriul Republicii Moldova, cu suspendare parțială sau totală de drepturi de import și fără aplicarea măsurilor de politică economică, a mărfurilor și mijloacelor de

transport străine destinate reexportului în aceeași stare, cu excepția uzurii lor normale) [8];

– Convenția vamală privind importul temporar de echipamente profesionale din 8 iunie 1961 de la Bruxelles, în vigoare de la 03.12.1966 până la 16.07.2002, fiind abrogat(ă) și înlocuit(ă) de Convenția privind admiterea temporară din 26 iunie 1990, actualizată la data de 4 septembrie 2002 [9];

– Convenția vamală privind tranzitul internațional de mărfuri la Viena din 7 iunie 1971;

– Convenția vamală privind procedura de import de mărfuri pentru afișare la expoziții, târguri, conferințe și alte evenimente similare din 8 iunie;

– Convenția vamală din 1961 privind importul temporar de ambalaje din 1960 etc.

După cum am menționat anterior, formarea de noi state suverane, independente, îndeosebi în Europa, a dus la schimbări cantitative și calitative în relațiile internaționale, la multiplicarea și diversificarea mijloacelor și formelor juridice ale raporturilor interstatale. Dezvoltarea economică, progresul tehnico-științific în cele mai diverse domenii au extins sfera raporturilor de cooperare internațională, au generat noi probleme și necesitatea unor noi soluții. Dezvoltarea mijloacelor de comunicație și transport la distanțe mari au făcut posibile totodată legături mai ample, mai complexe între state și popoare de pe diferite continente și crearea unor mecanisme internaționale de coordonare permanentă a eforturilor de cooperare a statelor. Asemenea mecanisme internaționale de cooperare s-au adăugat mijloacelor și formelor existente în dreptul vamal și internațional, și în practica statelor: tratate, reuniuni diplomatice, relații diplomatice ale statelor etc. [10].

Astfel, procesul de colaborare și dezvoltarea comerțului internațional au impus adoptarea unui instrument internațional unic, care ar fi putut îngloba toate convențiile existente în materie de admitere temporară pentru a facilita accesul la dispozițiile internaționale în vigoare ale utilizatorilor în materie de admitere temporară. Așa fel de acte internaționale, care reglementează activitatea vamală, sunt – Convenția privind Carnetul ATA pentru importul temporar de bunuri din 6 decembrie 1961, semnată la Bruxelles și Convenția privind admiterea temporară din 26 iunie 1990, semnată la Istanbul [11].

De menționat că cea de-a doua convenție a preluat și a dezvoltat prevederile primei convenții referitor la modul de eliberare și utilizare a Carnetelor ATA și CPD. Prin urmare, în situația în care un stat a aderat la prevederile Convenției de la Istanbul, acesta poate aplica sistemul respectiv de carnet, fără a adera la Convenția de la Bruxelles. Republica Moldova nu a fost parte a Convenției din 1961, dar prin Legea nr. 253-XVI din 05.12.2008 a aderat la Convenția din 1990 [12]. Analizând prevederile acestei Convenții,

putem deduce un șir de avantaje în cazul utilizării Carnetului ATA (Carnet ATA – titlu de admitere temporară, folosit pentru admiterea temporară a mărfurilor, cu excepția mijloacelor de transport), și anume:

– simplificarea și armonizarea procedurilor vamale prin accelerarea vămuirii mărfurilor importate temporar în țările participante la sistemul ATA;

– vămuirea cu cheltuieli reduse;

– sfera mai largă de aplicare a regimului de admitere temporară;

– carnetul prezintă mai multe garanții pentru bugetul de stat;

– sistemul carnetelor ATA asigură un control vamal mai eficient.

Astfel, pentru o implementare mai eficientă a acestei Convenții, la nivel național, au fost elaborate și adoptate acte normative de către organele competente. Astfel, prin Decizia Biroului executiv al Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova nr. 23/1 din 10.05.2010 a fost adoptat Regulamentul nr. 23/1 cu privire la eliberarea carnetelor ATA pentru admiterea temporară a mărfurilor.

După cum am menționat mai sus, acest Regulament a fost elaborat în scopul implementării Convenției privind admiterea temporară, adoptată la Istanbul, la 26 iunie 1990, a Legii pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția privind admiterea temporară nr. 253 din 05.12.2008 [13], a Hotărârii Guvernului cu privire la desemnarea asociației emittente și asociației garante a titlurilor de admitere temporară (Carnete ATA) nr. 495 din 14.08.2009 [14] și reglementarea procedurii de completare, autentificare și emitere a Carnetelor ATA pentru admiterea temporară a mărfurilor [15]. Următorul act normativ, care viza problema în cauză, a fost Ordinul nr. 183-O al Serviciului Vamal din 17.05.2010 mun. Chișinău – cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedura de vămuire a mărfurilor transportate sub acoperirea Carnetului ATA [16].

Un alt izvor internațional cu o conotație vamală este Convenția vamală privind tranzitul internațional de mărfuri, de la 7 iunie, anul 1971 încheiată la Viena [17].

Este una dintre primele convenții vamale internaționale, elaborate în conformitate cu activitățile Organizației Mondiale a Vămilelor privind apropierea, unificarea și armonizarea sistemelor juridice în domeniul procedurilor vamale, cum ar fi admiterea temporară.

Există o multitudine de motive care ne-au determinat să ne îndreptăm atenția spre institutul unificării legislației vamale a statelor aflate în procesul integrării europene.

În primul rând, reglementarea juridică a cooperării statelor în sfera activității vamale este criticată atât de savanți, cât și de colaboratorii practici. Deși integrarea

vamală a țărilor aflate în procesul integrării europene este o necesitate obiectivă și servește ca parte integrantă a colaborării economice, multe subiecte legate de acest fapt nu au fost adecvat studiate, de aceea, de multe ori, au fost interpretate greșit.

În al doilea rând, evoluția și fondarea zonei libere comerciale, atât cu statele postsovietice, cât și cu statele aflate în procesul integrării europene au o mare importanță pentru Republica Moldova.

Reglementarea juridică a cooperării vamale servește ca bază economică specială a R.Moldova, cât și a statelor aflate în procesul integrării europene.

Convenția vamală privind tranzitul internațional al mărfurilor, fiind elaborată și adoptată de către Consiliul de Cooperare Vamală, încă în anul 1971, își găsește aplicare și în prezent în numeroase țări unde sunt aplicate multe dintre procedurile stabilite de ea referitoare la tranzit.

Ca exemplu pot servi măsurile generale luate la garantarea siguranței mărfurilor aflate în tranzit, oferindu-le solicitanților supraveghere vamală într-un spațiu privat.

Posibilitatea soluționării problemelor juridice în limitele statelor aflate în procesul integrării europene, inclusiv Republica Moldova, arată starea de pregătire a acestor state, precum și participarea lor în activitatea organizațiilor internaționale la soluționarea problemelor de ordin comercial și cooperare vamală.

Pe parcursul anilor, autoritățile și administrația vamală au schimbat unele metode și proceduri legate de utilizarea pe scară largă a containerelor și a altor unități de transport.

Astfel, în scopul evitării aglomerației în porturi și aeroporturi, au fost înființate centre speciale pentru clearance-ul vamal intern, simplificându-se controalele la import-export și cerințele documentare devenind mai flexibile. Cu toate acestea, la implementarea unui control vamal efectiv, fără întârzierile de transport au survenit unele dificultăți, de aceea a apărut necesitatea elaborării unui nou acord internațional privind tranzitul, care ar reglementa cele mai noi metode de transport și furnizare, prin intermediul operațiunilor de transport mixte, pe o scară globală. Libertatea de circulație în spațiul european prin pașapoartele biometrice, Acordul de liber schimb economic, schimburile de mărfuri, investițiile nesupuse unor obstacole sunt de asemenea niște forme concrete de integrare europeană, și anume, un proces de integrare efectivă.

La moment există un șir de acorduri internaționale de tranzit vamal, și anume:

– Convenția vamală privind transportul internațional de mărfuri sub acoperirea Carnetelor TIR, din 15 ianuarie 1959;

– Convenția privind vămuirea de transport internațional de mărfuri cu vehicule rutiere din 18 noiembrie 1965;

– Convenția internațională pentru a facilita transportul feroviar de mărfuri peste frontiere, din 10 ianuarie 1952;

– Convenția privind navigația pe Rin din 17 octombrie 1968 și Convenția vamală privind importul temporar de mărfuri, folosind Carnet ATA din 16 decembrie anul 1961;

– Convenția vamală privind tranzitul internațional al mărfurilor din 7 iunie 1971.

În anul 1961, WCO împreună cu părțile contractante ale GATT și Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO), ținând seama de recomandările Camerei Internaționale de Comerț, a elaborat Convenția internațională a Vămilei privind Carnetul ATA pentru admiterea temporară a mărfurilor din 6 decembrie 1961 (denumită în continuare – Convenția privind Carnetul ATA).

Astfel, putem concluziona că apare necesitatea codificării convențiilor de mai sus într-o convenție universală pentru reglementarea juridică internațională mai eficientă a procedurii vamale privind importul temporar de mărfuri, în particular, și a trecerii frontierei, în general, de către persoane, mijloace de transport și bunuri, și a convergenței acestora pe baza sistemelor juridice naționale ale statelor din acest domeniu, la standardele internaționale, unificarea și armonizarea normelor juridice în domeniul activității vamale în procesul integrării europene.

Referințe:

1. Рассказов Л.П. *Теория государства и права: углубленный курс. Учебник.* Москва: РИОР: ИНФРА-М, 2015. 559 с.

2. Un grup de doctrinari ruși, K.G.Borisov [7], K.K.Sandrovsky [8.], Y.M.Kolosov, E.S.Krivchikova [11] consideră că normele juridice internaționale, care reglementează cooperarea internațională în domeniul vamal, constituie o ramură nouă a dreptului internațional public, și anume, dreptul vamal internațional, care se află în stare incipientă: Борисов К.Г. *Международное таможенное право: Учеб. пособие.* Москва: РУДН, 1997, с. 5-16; Сандровский К.К. *Международное таможенное право: Учебник.* 2-е изд., испр. К.: О-во «Знания», КОО, 2001, с. 23-33; *Международное право: Учебник.* Отв. ред. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова. Москва: Международные отношения, 2000, с. 659.

3. Manolache O. *Drept comunitar.* București: All, 1995; Idem. *Drept comunitar.* București: All Beck, 1999; Morariu C.D. *Adaptarea legislației românești la acquis-ul comunitar.* București: Universul Juridic, 2008; Carmen Mladen. *Drept vamal comunitar – culegere de practică judiciară.* Craiova: Sitech, 2008; Epure Doru, Carmen Mladen. *Drept vamal.* Craiova. 1997; Erhan I., Cârnaț. *Drept vamal comunitar.* Chișinău: Print-Caro SRL, 2011. 469 p.

4. Boțan I. *Prevederile Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană, Ghid.* Chișinău: Arc, 2014, p.71.

5. Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene, Tratatul CEE, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=URISERV%3Axy0023>
 6. Fricht M. G. Le traité sur l'espace économique „Europeen cadre juridique d'une Europe du deuxième cercle”. In: *Rev. du marché commun et de l'Union europ.* Paris, no.360, p. 597.
 7. Decizia Consiliului Uniunii Europene din 8 decembrie 1994 de acceptare, în numele Comunității, a anexelor E.7 și F.4 la Convenția internațională pentru simplificarea și armonizarea regimurilor vamale(94/798/CE), publicată în: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 331/11 [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A31994D0798#ntr1-L_1994331RO.01001101-E0001]
 8. Convenția privind admiterea temporară din 26 iunie 1990, actualizată la data de 4 septembrie 2002*) [<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/171655>]
 9. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/171655>]
 10. Regulamentul nr. 23/1 din 10.05.2010 cu privire la eliberarea carnetelor ATA pentru admiterea temporară a mărfurilor, Republica Moldova, Camera de Comerț și Industrie. Publicat: 14.05.2010 în: *Monitorul Oficial*, nr.72-74 art. 290a. Modificat, DCCI29/6 din 29.01.16, MO32-37/12.02.16 art.209.
 11. Sîrbu E. *Admiterea temporară în baza carnetelor ATA și CPD*, [http://dectrans.md/wpcontent/uploads/2014/11/articol_02.pdf]
 12. Legea Parlamentului pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția privind admiterea temporară nr. 253-XVI din 05.12.2008. În: *Monitorul Oficial*, nr.230-232/844 din 23.12.2008.
 13. Hotărârea cu privire la desemnarea asociației emitente și asociației garante a titlurilor de admitere temporară (carnetele ATA și CPD) nr. 495 din 14.08.2009. În: *Monitorul Oficial*, nr.127-130/556 din 21.08.2009.
 14. Regulamentul Camerei de Comerț și Industrie al Republicii Moldova nr. 23/1 cu privire la eliberarea carnetelor ATA pentru admiterea temporară a mărfurilor din 10.05.2010. Publicat: 14.05.2010 în: *Monitorul Oficial*, nr. 72-74 art. 290a. Modificat prin DCCI29/6 din 29.01.16, MO32-37/12.02.16.
 15. Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Ordinul Serviciului Vamal nr.183 din 17.05.2010. Regulamentul cu privire la procedura de vămuire a mărfurilor transportate sub acoperirea Carnetului ATA.
 16. <http://www.monitoruljuridic.ro/monitorul-oficial/512/2016-07-07/>
 17. Legea Parlamentului Republicii Moldova nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. Publicat: 18.07.2014 în: *Monitorul Oficial*, nr. 185-199, art. 442.
 18. Acordul de parteneriat și cooperare dintre Comunitățile Europene și statele membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 28 noiembrie 1994. În: *Seria Tratatate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)*. Ediție oficială, vol. 10. Chișinău: Moldpres, 1998. 267 p.
 19. Gerbei P. Organisation Internationales. Naissance et développement. In: *Revue internationale des sciences sociales*, UNESCO, no11, 1977, p.7-16.
 20. [Goeconomia/uniunea-europeana.html](http://geoeconomia.uniunea-europeana.html) (vizualizat 10.02.2016).
 21. Belu M., Joldeș C., Marinaș L. *Sistemul vamal*. București: Ed. Economică, 2003. 286 p.
 22. Calenic N. ș. a. *Serviciul Vamal al Republicii Moldova – 20 ani*. Chișinău, 2011. 76 p.
 23. Caraiani Gh., Diaconu G. Ș. *Regimurile suspensive în legislația vamală comunitară și în cea românească*. București: Lumina Lex, 2000. 278 p.
 24. Decizia nr. 624/2007/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 mai 2007 de instituire a unui program de acțiune pentru vamă în Comunitate (Vamă 2013). În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 154/25 din 14.06.2007.
-
-